

Framsidan

Aktuellt magasin om biblioteksfrågor från Kultur i Väst | Nr 3 | 2011

Plats för unga

Bibliotekets roll i brytningstider

Hjälp oss att bli bättre!

Svara på några frågor om Framsidan på
www.framsidan.net

www.framsidan.net

Att möta en livsstil

Att sitta på bussen är som att sitta i en kommunikationscentral. Överallt messar, ringer eller kommunicerar folk på något sätt med sina mobiler. Mest intensiva kommunikatörer är yngre personer. De har mobilen i handen hela tiden, har blicken fäst nedåt på skärmen och är oavbrutet kommunikativa. De är på samma gång mer inåtvända och mer utåtriktade än förr, stängda för oss på bussen men öppna för övriga världen. Mobilen är allt. Själv känner jag mig rätt passé som antingen läser eller bara slötittar ut genom fönstret och dessutom irriterar mig på allt detta ringande på bussen.

Jag skaffade min första mobil, som då bara var en telefon, för omkring femton år sedan. Det var under tvång. Jag ville inte bli nådd överallt och förstod inte varför det skulle vara nödvändigt att alltid kunna ringa. Min dåvarande arbetsgivare stod dock på sig och jag tvingades mot min vilja hämta ut en mobiltelefon. Idag har jag ingen fast telefon längre, vare sig på jobbet eller hemma och jag går knappt ut i trädgården utan att ta med mobilen. Visserligen händer det ibland att jag gör det aktiva valet att lämna mobilen men bara för korta promenader. När jag kommer tillbaka igen så går jag direkt fram till mobilen och kollar om det finns något nytt meddelande. Utan att egentligen tänka på det eller vilja det så har jag förändrat min livsstil på ett avgörande sätt jämfört med för femton år sedan.

Femton år är en kort tid och mycket är sig likt. Men medan vi håller på med allt det där som vi även gjorde tidigare så har vi mer eller mindre lagt till en fjärde dimension, att kom-

municera, och vi gör det som aldrig förr. Vi kommunicerar via datorn såklart men framförallt via mobilen på ett eller annat sätt. För den som i likhet med mig själv varit med ett tag så är detta nytt och fantastiskt men också tröttsamt och ibland onödigt. För den som är 15 år så är det självklart och utan invändningar. En värld där man inte kan ringa från bussen är otänkbar. Institutioner och personer som inte kan ta kontakt med mig när jag åker buss är faktiskt helt borta.

För tio år sedan drev jag ett projekt som syftade till att biblioteket skulle bli mer kommunikativt. Förutom att skicka alla typer av meddelanden via sms och mobiltelefon så handlade det om att ta emot förfrågningar, paketera information och distribuera via nätet och mobiltelefon. Trots den i mitt tycke framåtsyftande idén så gick projektet inget vidare. Intresset för en virtuell informationsdisk var visserligen rätt stort. Men vare sig tekniken, allmänheten eller biblioteken var mogna för att jobba på det sättet då. Idag är läget annorlunda. Alla är mogna för att börja jobba på det sättet och många gör det redan på ett mycket mer utvecklat sätt än jag kunde tänka mig för tio år sedan. Biblioteken har introducerat ett kommunikativt arbetssätt.

Bibliotek har ofta varit med sin tid och introducerat nya medier och distributionsformer snabbt. Men nu när själva huvudmediet boken på allvar närmar sig övergången till digital distribution så står man inför en verklig utmaning. Än så länge är förändringen bara synlig som en svagt vikande utlåningskurva. Men hur blir det inom kort när alla femtonåringarna på bussen blivit tjugo eller trettio och

tagit med sig vanan att allt finns i mobilen inklusive böcker och läsning? Och hur blir det när deras barn bara vill läsa Alfons och Pippi på skärmen eftersom det är så det ska vara. ”Va, finns det en bok också?”, kommer de att fråga förvånade?

Att förhålla sig till detta som bibliotek är inte lätt och kanske finns det bara två möjligheter. Antingen jobbar biblioteket hårt för att övertyga femtonåringarna om att pappersböcker ger något mer än digitalt distribuerade böcker. Eller så tar biblioteket livsstilsförändringen på allvar och förbereder sig på att andra distributionsformer för text än pappersböcker kommer att vara dominerande för dem som är femton år idag. Förr eller senare måste det valet göras.

Bengt Källgren

Chef
Kultur och samhälle, Kultur i Väst

Framsidan

Tidningen Framsidan ges ut av Kultur i Väst som är en förvaltning inom Västra Götalandsregionen.

Framsidan ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor.

Ansvarig utgivare:

Bengt Källgren

Redaktörer:

Helén Andersson

Tove Eriksson

Redaktionsgrupp:

Jenny Berner

Ulrica Wallin

Kerstin Wockatz

Erika Ågren

Layout och bildhantering:

Fredrik Swedemyr

Kontakt:

Framsidan

Kultur i Väst

405 44 Göteborg

Tel: 031-333 51 00

redaktionen@framsidan.net

Webbplats:

www.framsidan.net

Prenumeration och

adressändring:

www.framsidan.net

prenumeration@framsidan.net

Omslagsbild:

Foto: Tove Eriksson

Tryck:

Bording

ISSN-nummer

1651-1271

Vid efterfrågan går det att få Framsidan inläst

Hör av dig till CTI,

Tel: 031-333 51 89

info@ljudmagasinet.net

Innehåll

Ledare

Att möta en livsstil

2

Ge ungdomarna förtroende

Delaktighet viktigt för en bra verksamhet

5

Ungdomar + bibliotek = problem?

Ove Sernhede tycker inte att biblioteken ska låtsas vara fritidsgård

8

Bibliotek + fritidsgård = Sant

I Hjo slår fritidsgård och bibliotek ihop sin verksamhet i samma hus

10

Ungdomarnas palats

Gamla riksarkivet mitt i Stockholm håller på att förvandlas till Sveriges första nationalscen för barnkultur

12

Spel eller inte? Det är frågan

Tidaholms bibliotek satsar på spel i alla former

15

Om konsten att kommunicera över klyftan

Vuxna har en skyldighet att sätta sig in i ungdomars kommunikation på nätet

19

Digitaliseringen i våra hjärnor

Internet påverkar vanor, attityder och tankar – och de unga banar väg

22

Tre frågor

Christer Nylander, riksdagsledamot och vice ordförande i kulturutskottet

25

Kort och gott

Kort om bibliotek och kultur

26

Profilen: Elin bloggar om bokglädje

16-åriga Elin Schönfelder är en av tjejerna bakom bloggen Tonårsboken

28

Om jag hade ett bibliotek....

18-åriga manusförfattaren Johanna Svalbacke skriver om magin i böckernas värld

31

Ge ungdomarna förtroende

Repa med bandet, spela in en musikvideo eller arrangera en kulturfestival? I Bunkern på Älvsborgs fritidsgård i Göteborg är det besökarna själva som driver verksamheten framåt, med lust och eget ansvar som ledord.

Men personalens inställning är avgörande för att skapa verklig delaktighet i ungdomsverksamhet, visar rapporten Inordnande eller utvidgande – om delaktighetens villkor på fyra fritidsgårdar.

Text och bild: Tove Eriksson

En smal stentrappa ned från skolgården. Kod och nyckelbricka mot en låsplatta. Det piper och dörren går upp. Mattor på golven och väggar som pryds av fina foton och plan-scher.

– Ungdomarna gjorde det mesta själva när vi byggde om, la golv, målade, fixade isolering av vår studio, tog hit möbler. Vi hade en kväll i veckan då de som ville var här och byggde. Men det var också då det fattades beslut, så ville man vara med så fick man se till att vara här, säger Lotta Johansson, utvecklingsledare Fritid Västra Göteborg.

Bunkern är numera en känd institution i stadsdelen Älvsborg i Göteborg. Den öppnade 2007 i det ombyggda skyddsrummet under Nya Påvelundsskolan och består idag av flera replokaler och två fullt utrustade studior, en för musikinspelning och en för foto och film.

Har egna nycklar

– Vi ska lyssna på det vi har spelat in.

Fyra svartklädda killar med långt hår kommer in i inspelningsstudion. En av dem har tagit av sig skorna och de slår sig vant ner i den röda ikeasoffan och i de slitna skinnstolarna framför mixerbordet. Snart sitter de och lyssnar koncentrerat på sin nyinspelade låt False truth. Bandet heter The last band och musiken är ganska hård men melodisk. Bunkern är lite av ett andra hem för bandet.

Planerar park. Kulturföreningen Ramaskri har möte för att spåna idéer till en park på Hinsholmen. Kulturföreningen drivs helt av ungdomarna själva, men Lotta Johansson, utvecklingsledare Fritid Västra Göteborg (t.v.), ställer gärna upp och svarar på frågor som dyker upp.

– Vi repar här tre dagar i veckan. Det är två för lite, säger Christopher Bergman. Killarna i bandet är fyra av cirka 250 ungdomar som regelbundet besöker Bunkern. Alla har personliga nycklar och fri tillgång till lokalerna. Här finns ingen fast personal

på plats, men ungdomarna vet själva hur saker och ting fungerar. De får gå kurser för att lära sig spela in i studion, använda replokaler eller att använda foto- och filmutrustningen.

En kväll i Bunkern. Bandet The last band lyssnar på senaste inspelningen, Gustav Pålsson klipper en liveinspelning och punkbandet Det katten gör i lådan repar.

– Det är meningen att man ska våga experimentera, leka och lära här. All utrustning är enkel att hantera, håller hög kvalitet och tål att pillas på av många olika händer, säger Lotta.

Det låter nästan märkligt. Flera hundra nycklar är utdelade till tonåringar, här finns utrustning för stora summor, ungdomarna hänger här utan vuxna på kvällar och ibland nätter och så har det varit i snart fyra år utan stölder, skadegörelse eller missöden.

– Jo, vid ett par tillfällen har det varit ostädad, så att vi har fått ringa dem som har varit här och säga till, säger Lotta.

Synen på ungdomar avgör

Jonas Agdur drar en väska på hjul efter sig över stengolvet på Göteborgs centralstation. Han ska med ett tåg till Stockholm för att hålla en föreläsning. Jonas är ordförande i KEKS, ett nätverk där 16 kommunala förvaltningar samverkar kring kompetens- och metodutveckling för fritidsledare och andra som jobbar med ungdomar.

Han har själv tidigare jobbat som fritidsledare och är inte förvånad över att verksamheten i Bunkern i Göteborg fungerar så bra.

– Man har lyckats skapa verklig delaktighet och ett engagemang hos ungdomarna. Då blir det heller sällan ordningsproblem, säger han.

Jonas Agdur är medförfattare till rapporten Inordnande eller utvidgande - om del-

aktighetens villkor på fyra fritidsgårdar, som kom förra året och har blivit mycket efterfrågad. Rapporten bygger på en studie av verksamheten på fyra fritidsgårdar i Västsverige, varav en är Älvsborgs fritidsgård som Bunkern tillhör. Genom enkäter, observationer och gruppintervjuer med fritidsgårdspersonal och ungdomar har man analyserat vad det är som gör att två av fritidsgårdarna i studien har ungdomar som på eget initiativ anordnar aktiviteter och själva driver verksamheten framåt, medan de andra två ibland har svårt att få ungdomarna att ens vara med på de aktiviteter som fritidsledarna anordnar.

Det visade sig att det varken handlade om vilka mål eller resurser gårdarna hade, eller om hur mycket inflytande ungdomarna själva tyckte sig ha över verksamheten. Istället visade sig personalens syn på ungdomar, vuxenblivande och på sin egen roll som vuxna vara helt avgörande.

– Det handlar om att inte utgå från att jag som vuxen vet bättre, kan mer och är här för att hålla ordning på den här stökiga personen. Istället ska man tänka att här är en ung människa som är lika mycket värd som jag. Hon kan i och för sig inte samma saker som jag, men en massa andra saker och hon har rätt att utvecklas där hon är, säger Jonas Agdur.

Den vuxnes roll blir då att ställa frågor snarare än att ge färdiga svar, att handleda snarare än att leda och att våga låta ungdom-

marna ta ansvar på riktigt, ge dem chansen att vara producenter istället för konsumenter.

– Det största misslyckandet är ju om vi inte tror på ungdomarnas förmåga, säger Jonas Agdur.

Ska spela in egen låt

Gustav Pålsson har svart mössa och sitter framför en stor dataskärm i Bunkerns filmstudio och suckar högt.

– Jag har fått filer i fel ordning och jag hatar datorer!

Filmen kommer från en spelning med bandet Bottlecap, där Gustav är med.

– Det ska bli en live-dvd som vi ska ladda upp på youtube och bränna på skivor och dela ut, förklarar han.

Men något strular och han har kört fast. Lotta kan inte hjälpa honom men ger honom telefonnumret till en kille som brukar vara i Bunkern och som kanske kan.

Från en av replokalerna hörs Nirvanalåten Smells like teen spirit. Eller i alla fall första halvan av den, om och om igen.

– Det blir alltid fel när vi kommer till det där stället, säger Johanna Magnemyr, som spelar bas, och egentligen vill gå under sitt artistnamn Tay. Trummisen Ida Dahlgren kallas Sam och sångerskan Emma Nielsen och gitarristen Johan Reiman funderar fortfarande på sina namn.

– Det ska vara unisexnamn, säger Emma.

Både ljudnivån och stämningen är hög i rummet och bandmedlemmarna har hörselskydd. Bullet 4 bitches, som bandet heter, har tre covers på repertoaren och en egen låt på gång.

– Vi ska spela in den om tre veckor, säger Emma. Men vi har bara repat i fem-sex veckor, så klaga inte om det inte låter så bra, haha!

Så sätter hon på sig hörselskydden och bandet börjar om från början på låten igen, med samma entusiasm.

De ungdomar som besöker Bunkern kan välja hur mycket de vill engagera sig. Det finns olika intressegrupper, där de som brinner för något särskilt får chansen att utveckla verksamheten eller driva projekt inom just det området.

Stödjande. Lotta Johansson, utvecklingsledare Fritid Västra Göteborg, var med och byggde upp verksamheten i Bunkern tillsammans med ungdomarna.

– Det är viktigt att kunna gå ut och in i engagemanget. Det är också viktigt att det finns möjlighet att gå vidare om man vill engagera sig mer, säger Lotta Johansson.

Och det gör det. På övervåningen, inne på fritidsgården, har Kulturföreningen Ramaskri möte. Föreningen bildades för att kunna skapa arrangemang där man kunde visa upp det som gjordes i Bunkern, som konserter eller fotoutställningar. Nu är den som ett moderskepp, där småprojekt kan docka an och få stöd.

– Det viktiga är att lyfta medlemmarna som vill arrangera något. Vi erbjuder mentorskap och arrangörsutbildning. Och det är lättare att söka bidrag om man gör det via föreningen, säger Josefin Eliasson, ordförande i Ramaskri.

Nu planerar föreningen bland annat för en kulturfestival på Röda sten i juni och tar fram idéer för en park på Hinsholmen. Förslaget, som innehåller en skejtpark och utomhusscen, ska presenteras för stadsdelsnämnden inom kort.

– Det har också kommit förslag på pilträd och bänkar där man kan sitta och karva in namn, och en discopräm, säger Johanna Göransson som för anteckningar.

Delaktighet på riktigt

Delaktighet är ett besvärligt ord. Det används flitigt och eftersträvas ständigt i ungdomsverksamhet, samtidigt som det finns många olika tolkningar av ordet. I rapporten Inordnande eller utvidgande finns exempel där både ungdomar och personal uppfattar att ungdomarna på en fritidsgård är delaktiga och har inflytande i verksamheten, trots att det är de vuxna som initierar alla aktiviteter och ungdomarna egentligen bara bjuds in att delta i varierande grad. Det kan handla om att komma med förslag på arrangemang, sköta städningen efter ett disco, vara med och välja vilket godis som ska finnas i fritidsgårdens kafé eller vilken musik som ska spelas i högtalarna. Personalen betonar istället vikten av att fritidsgården är en trygg plats, där ungdomar ska serveras positiva upplevelser och aktiviteter, utan att själva behöva vara drivande. Tanken är att de ska följa regler och ta ansvar för sitt beteende, det vill säga inte uppföra sig illa.

– Det är en ärligt talat naiv tanke. De fritidsgårdar som fixar saker åt ungdomar bedriver egentligen en form av mutverksamhet. Man serverar ungdomarna fritidsaktiviteter och så tycker man att de ska vara snälla och uppföra sig i gengäld. Det handlar också om att personalen ofta tycker att det är lättare att arbeta med varandra, för ungdomarna,

istället för tillsammans med ungdomarna. Men denna verksamhet fungerar knappast utvecklande för deltagarna och har dessutom ofta mycket mer ordningsproblem, säger Jonas Agdur.

Denna traditionella syn på arbete med ungdomar präglas av det som kallas ett inordnande perspektiv. De unga ska inordnas i ett befintligt system, hållas borta från problem, hindras från att göra misstag och lära sig det som vuxna runt omkring dem anser sig kunna.

– Men har man utgångspunkten att man skall arbeta ”mot” ungdomar och sätta gränser så blir verksamheten varken attraktiv eller utvecklande, säger Jonas Agdur.

Det utvidgande perspektivet, som präglar verksamheten i Bunkern, är istället det som enligt rapporten har visat sig fungera bäst. Genom att stötta ungdomarna att utvecklas på det sätt de själva vill, fråga dem vad det är de vill åstadkomma och stötta dem att göra det, så rustar man dem för livet. Dessutom minskar ordningsproblemen eftersom ”gränserna” då sätts av ungdomarna själva för att få verksamheten att fungera. Kritiker kallar det flummigt, men det stämmer inte, menar Jonas Agdur.

– Man måste inse att delaktighet inte handlar om normlöshet, snarare tvärtom.

Tillbaka i Bunkern har Johan Tunander, en av medlemmarna i bandet The last band och vaktmästare, en enkel förklaring till att verksamheten fungerar så bra.

– När man ger ungdomar förtroende så vill de visa att de kan sköta det. ■

Läs mer:

Inordnande eller utvidgande – om delaktighetens villkor på fyra fritidsgårdar av Jenny Andersson, Jonas Agdur, Helena Lindberg och Torbjörn Forkby.

Ytterligare ett boktips på temat: Att bli tagen på allvar – exempel på barns och ungas inflytande av Tina Eliasson.

Ungdomar + bibliotek = problem?

Inför vårt arbete med det här numret av Framsidan hade redaktionen en idé om att be bibliotek berätta kul historier om ungdomar som utnyttjar biblioteket som hängelställe. Istället visade det sig att de flesta bibliotek hade helt andra problem med ungdomar som letat sig dit. Istället för hängelhistorier fick vi höra historier om ungdomar som pratar högt, stjälar, spottar snus och är allmänt störande.

Text och bild: Helén Andersson

”Vi fick stänga sagogrottan. Det gick inte att ha den öppen för det var bara ungdomar som satt och hänglade i den.” ”Vi fick ta bort fåtöljerna. Det var bara ungdomar som satt två och två i dem och hänglade.”

Historier som när man hör dem berättas i efterhand är rätt kul, men historier som alltså ändå visade sig vara sällsynta eftersom det vid vår rundringning var helt andra historier vi fick höra. Historier som gjorde att vi ställde oss frågan; Vad är problemet? Måste det ta slut mellan biblioteket och ungdomen när barnet blir tonåring och är det någons fel att relationen tar slut?

Ove Sernhede är professor vid Centrum för Kulturstudier och föreståndare för Centrum för Urbana studier vid Göteborgs universitet. Han har också sedan början av 1980-talet varit inbegripen i forskning kring ungdom, kultur och modernt samhälle.

Framsidan sökte upp honom för att be honom om möjligt ge en förklaring till varför ungdomar och bibliotek ibland inte går ihop, och kanske också ge förslag på hur biblioteken ska våga fråga chans och få en trygg relation med ungdomarna.

Fristad

– Min erfarenhet är precis tvärtom, kontrar Ove när jag beskriver bibliotekens problem. Många av de ungdomar jag kommer i kon-

Fristad. Ove Sernhede tycker inte att biblioteken ska charma och locka ungdomarna med att de får syssla med sin egen kultur på biblioteket. – Biblioteket är en fristad och här ska de få något annat.

takt med, även de som uppfattas som stökiga, upplever biblioteken som en slags asyl. Ett ställe det är skönt att komma till.

Han jämför med sin egen uppväxt där biblioteket var en fristad från alla krav och han tror inte att ungdomar är annorlunda idag. Att ungdomar stökar runt och är högljudda och vulgära tillhör tonårstidens psykologi. Enligt utvecklingspsykologin är ung-

domstiden omtumlande, där frigörelse från föräldrarna och sökande efter egen identitet präglas av kassen mellan det barnligt regressiva och det progressiva strävandet där man tar framtiden i besittning. Bland annat ungdomskulturen beskrivs ibland som en plats där man får lov att regrediera och ingå något slags symbios med musik eller film.

– Särskilt ungdomar i grupp kan uppträda högljutt och uppfattas stökiga och då kanske inte biblioteket är den bästa plats att vara på, men man får väl ställa krav på dem. Ska de vara på biblioteket får de väl fatta att det är ett bibliotek, säger Ove och får det att låta väldigt enkelt.

Han jämför biblioteken med skolan och menar att problemen till viss del liknar varandra, att båda har problem med gränssättningen och att båda tror att lösningen är att likna ungdomskulturen genom att erbjuda samma utbud.

– Biblioteket är ingen fritidsgård och varför ska det vara det? Låt fritidsgården vara fritidsgård och biblioteket bibliotek där det finns resurser som handlar om kunskap och där de får något annat än spel och lek.

– Däremot, menar Ove, måste de som jobbar på bibliotek och skola ändå vara medvetna om vilka frågor, behov och intressen ungdomarna har och det är aldrig några problem med att ställa krav om man har en relation till ungdomarna. Men man måste ställa krav som är realistiska och som utgår från ungdomarnas värld. Ungdomar vill inte bli specialbehandlade, de har samma mänskliga behov som vuxna i att bli sedda, förstå sammanhang och bli bekräftade och om bibliotekarier och lärare hade större förståelse för detta hade många möten sett annorlunda ut.

Ungdomskultur

Att ungdomar och ungdomskultur uppfattas så provocerande kan tyckas märkligt. Vi har ju alla varit unga och mer eller mindre revolterat mot vuxenvärlden. Men det finns skillnader och det samhälle vi lever i idag liknar inte det dagens vuxna växte upp i. Vi som är födda på 1950-, 60- och 70- talen är uppväxta i ett samhälle med en tydlig auktoritär struktur där föräldrar kom att framstå som väldigt mossiga och något man revolterade mot, något man sökte sig från. De som är föräldrar idag har själv tillhört en ungdomskultur och det finns inte lika självklart en norm för de unga att bryta mot. Därför, menar Ove, är dagens ungdomar mer sökande och mer ut-

lämnade åt sig själva vilket gör det svårt för dem att orientera sig i sin samtid.

– Det kommer inga nya ungdomskulturer som är generationsbundna och som revolterar mot föräldrarna. Tvärtom. Dagens ungdomar ropar efter mer norm och mer trygghet. För det finns ingen norm att bryta mot eftersom föräldrarna också är i en situation där de är lika förvirrade som barnen. Detta i sin tur, konstaterar Ove, gör att situationen i skola och på bibliotek blir mer situationsbunden. Det är upp till den specifika situationen och till den kompetens bibliotekarie eller lärare har hur situationen hanteras och den bibliotekarie som får det att fungera lägger ner mycket kunskap och tid på att förstå varje individ.

Moralisk panik

Ove menar att medier tillsammans med politiker och ordningsmakt skapar en föreställning om att vissa företeelser är farliga. Detta hände bland annat på 60-talet när modskulturen gjorde entré och medierna skrev om hur alla ungdomar slogs på stränderna i England. Detta sätt att uppförstora vad som hände skapade en social osäkerhet och Ove menar att medierna på detta sätt skapar moralisk panik.

– Sverige har under de senaste 20 åren genomgått en väldig förändring med omfördelning av resurser där de framväxande klyftorna skapar en rädsla. Medierna är inte sena med att plocka upp den sociala oron och vi som läser om det blir bekräftade i våra fördomar och det sprids en diffus oro i samhället.

På samma sätt ser han biblioteken som en del av samhället som omvandlas och där resurserna fördelas på ett sätt som ökar klyftorna och skapar oro och rädsla. Ove menar att biblioteken har en viktig roll att spela när det gäller resurser och möjligheter för alla människor och framförallt för ungdomarna i förorterna.

– Ungdomarna i förorten är intresserade av att förstå varför de hamnat i den situation de lever i och varför Sverige har sociala hierarkier mellan bostadsområdena och varför

de är längst ner på den. Här kan biblioteken hjälpa till och ge dem verktyg att intellektuellt och begreppsmässigt förstå att det inte är deras fel. Men gör det inte med det språk som är ungdomskulturens, för det klarar de själv, påpekar han igen.

Kul att de kommer

Ove återkommer ofta till att det finns olika arenor för olika saker och att biblioteket är en arena för kontemplation, reflektion och studier, en arena som inte ska flirta med ungdomskulturen. Han tror det blir problem om bibliotekarien blir fritidsledare, men att biblioteken inte ska vara främmande för att ta in andra professioner.

– Det ideala vore ett Kulturhus där biblioteket är en del, konstaterar han.

Trots allt förstår han att ungdomar kan uppfattas som stökiga men uppmanar bibliotekarierna att ändå tycka det är kul att de kommer dit.

– Se det som ett erkännande, föreslår han. Något för dem ju dit och det går att prata med ungdomar och förklara att det är ett bibliotek. Förklara för dem att bibliotek är en institution som funnits sedan år 200 före Kristus och att man här kan läsa sådant andra har tänkt. Kanske hittar några till böckerna, ler han. ■

I Göteborg planeras det just nu för ett centralt beläget kulturhus för unga. Dialogen med ungdomarna är ett centralt arbetssätt.

Läs om Rum för ung kultur på framsidan.net

Bibliotek + fritidsgård = sant

I Hjo tar ett aktivitetshus så sakta form där en ny ungdomsavdelning och ett gemensamt läskafé ska sammanlänka fritidsgård och bibliotek.

– Det här är ett samarbete som kommer att gagna hela verksamheten, menar Marie-Louise Fahlström, kultur- och fritidschef i Hjo kommun.

Text och bild: Helén Andersson

– Om jag vore ung skulle jag vilja ha något sådant vi planerar. Det här är spännande, säger biblioteksföreståndare Bo Alsterberg när vi går runt i de tomma lokalerna som ska bli den ungdomsavdelning som kopplar ihop biblioteket med fritidsgården. I ena hörnet finns den trapp som ska ta besökarna en halv våning upp och in i fritidsgården, och en ljus inglasad passage förbinder lokalen med biblioteket där det planerade läskaféet kommer att finnas.

– En av vinsterna med sammanslagningen är att vi tillsammans blir fler vuxna och att ungdomsbiblioteket och kaféet kommer att ha samma öppettider som fritidsgården, både kvällar och helger, säger fritidsgårdsföreståndare Christian Nylander. Om vi vill, tillägger han. Det bestämmer vi själv.

Tomt hus

Det är Christian som är initiativtagare till hela projektet och som såg möjligheterna med lokalerna i det tomma huset mitt i centrala Hjo som tidigare inrymt allt från folkskola till museum och turistbyrå.

– Jag tyckte det var dumt med ett tomt hus och började spåna tillsammans med dåvarande bibliotekschef och kultursamordnare. Vi hittade massor av bra argument så egentligen kan man säga att det var samarbetsgrejen som fick idén att tända.

– Våra politiker såg idén som ett lyft och nappade på det verksamhetsförslag Christian presenterade och vi fick ett riktat upp-

drag att jobba vidare med idéerna, tillägger Marie-Louise.

Hjo är en kommun som bestämt sig för att satsa på kulturen de kommande fem åren och biblioteket har samtidigt med utvecklingen av ett aktivitetshus också fått pengar till att lyfta och utveckla hela biblioteksmiljön. I dagarna installerades en mediajukebox på biblioteket, trådlöst internet är beställt och möbelföretag för ny inredning är kontaktade.

– Vi tar det steg för steg, säger Marie-Louise. Nu är ritningarna till aktivitetshuset, som bland annat ska inrymma fritidsgården klara och vi ska börja med upphandlingarna. Aktivitetshuset ska stå klart någon gång under 2012 och vi vill förmedla rätt känsla som ett modernt aktivitetshus med ett modernt bibliotek.

Samarbete

Den fysiska sammanslagningen av fritidsgård och bibliotek förenklar en sammanslagning av verksamheterna och både Marie-Louise, Bo och Christian ser många vinstmöjligheter.

– Bibliotek blir gärna en konservativ miljö som bygger på en fast struktur. Det här kommer att bli raka motsatsen där vi på biblioteket tvingas tänka utanför ramarna i ett organiskt samarbete som utvecklas och som kommer att gynna hela biblioteket, tror Bo.

– Här kommer också fritidsledarna med sin kunskap om ungdomarna och kan till-

föra den till bibliotekspersonalen. Hur man jobbar, hur man kan tänka och hur man möter ungdomarna, säger Marie-Louise.

– Det kommer att bli mer högljutt och det kommer att bli mer spring, men förhoppningen är att biblioteket och fritidsgården får fler besökare och en framtida läsekrets, tillägger Christian.

Tillsammans planerar man redan för gemensamma filmvisningar och gemensamma lovaktiviteter och alla tre tror att det finns många småsaker som kommer att bli smidigare att hantera. Inte minst på personalsidan kommer samarbetet att bli en vinst i dubbel bemärkelse.

– Personalen får fler arbetskamrater och det blir en ekonomisk vinst med gemensam bemanning kvällar och helger, säger Marie-Louise.

– Man behöver bli sedd som ungdom så med fler vuxna i huset samtidigt är det ungdomarna som vinner mest på sammanslagningen, poängterar Christian.

Ungdomsbibliotek

Christian menar att man måste se ett ungdomsbibliotek som en utvecklingsavdelning där innehållet är i ständig utveckling och förändring. Fritidsledaren känner ungdomarna och har koll på vad som är aktuellt och intressant för tillfället och här gäller det att hänga med.

– Det tar bara några sekunder för en ung människa att uppfatta om det finns något de

attraheras av när de kommer in på ett bibliotek, så vi måste bland annat tydligt skylta med böcker som de kan vara intresserade av. Tänk dig själv om du står framför en hylla full av böcker för vuxna när du vill ha något om sexualitet eller om dina idoler. Och du vill ha det fort!

– Ungdomar är vanemänniskor, fortsätter Christian, och därför måste vi nu hitta rutiner och en miljö som de tycker är värd att besöka. Till fritidsgården kommer man för att umgås, men kanske är inte alla intresserade av biblioteket. Men har man väl kommit hit några gånger kan man kanske lika väl låna en bok. Detta är en process och det kommer att ta tid att få det att fungera säger han, väl medveten om att all personal nu måste tänka utanför gamla banor och släppa kontrollen.

Förändringar

Många biblioteksmiljöer är inte anpassade för ungdomar och ofta uppfattas ungdomar som ett störande moment i lokalen. Ungdomsbiblioteket kommer att betyda förändringar på biblioteket och alla är medvetna om att toleransnivån kommer att höjas och regler att ändras. Men Christian är noga med att det inte är ungdomarna som ska anpassa eller ändra sig, det är biblioteket som måste stå för de flesta förändringarna och äldre biblioteksbesökare måste tolerera att det kommer att bli en högre ljudnivå ibland.

– Ungdomarna är ju också besökare och de är högljudda av naturen. Precis som äldre har lärt sig respekt och kanske anpassar sig. Det går inte att ändra bara på ena sidan, man måste ändra på bägge och bibliotekspersonalen måste ha en positiv inställning i det här.

Bo tror inte att det ens måste vara ett problem och att den vanliga besökaren kommer att tycka det är positivt.

– Vill man se det som ett problem då är det det. Det handlar om attityd och om att se det som en möjlighet istället.

Nu väntar en tid där bibliotekspersonal och fritidsgårdspersonal ska bilda arbetsgrupper och hitta gemensamma riktlinjer. Så småningom kanske det kommer att anställas en person som passar i verksamheten på

Samarbete. Bo Alsterberg, Christian Nylander och Marie-Louise Fahlström i trappan som ska förbinda fritidsgård med ungdomsbibliotek och bibliotek.

– Vi tänker oss att också fylla lokalerna med lite lägre åldrar under eftermiddagarna och förhandlar just nu med skolan om en Fritidsklubb, säger Marie-Louise.

ungdomsbiblioteket. Men enligt Bo behöver det inte vara en bibliotekarie, det är viktigare att det är en person som kan ungdomsbiten. Han tycker att andra professioner på biblioteken är en vettig väg att gå och Christian håller med.

– Det finns inga färdiga koncept men jag tror att om fem år är det fler bibliotek som hittat sitt sätt på hur man möter sina ungdomar. ■

Ungdomarnas palats

Gamla riksarkivet på Riddarholmen mitt i Stockholm håller på att förvandlas till Sveriges första nationalscen för barnkultur. Huset har fått namnet Palatset och de 50 rummen kommer att erbjuda alla sorters kulturupplevelser och aktiviteter anpassade för dem mellan 6 och 18 år. – Nästan alla konstformer startar med ord, så biblioteket kommer att bli som ett nav i huset, säger Moni Nilsson, en av Palatsets tre grundare och ledamot i Stiftelsen Palatsets styrelse.

Text: Helén Andersson

Palatset vill ta ett helhetsgrepp över all kultur för unga och kommer att erbjuda både professionell kultur och möjligheter att skapa själv. De första sex våningarna kommer att fyllas av olika scener, biosalonger, musik- och mediastudios, verkstäder och kafé. De två översta våningarna kommer att erbjuda kontorshotell för forskare och kulturarbetare från hela landet.

– Vi säger ju kaxigt att barnen får en egen nationalscen och med det menar vi att både barn och aktörer från hela Sverige ska komma hit. Här kommer till och med att finnas möjligheter för skolklasser att övernatta och att skraddarsy en egen dag på Palatset, berättar Lotta Nilsson, konstärllig utvecklare och tillsammans med Moni Nilsson och Anders Bergh grundare av Palatset.

5 500 kvadrat

Gamla riksarkivet är en unik byggnad i tidsty-pisk nyrenässans med ett skelett av gjutjärn, dörrar av ångpanneplåt och all inre dekor i järn. På grund av att huset inte uppfyller gängse brandnormer har det stått tomt sedan 1968 men nu renoveras det varsamt och förbereds för husets nya roll som kulturpalats.

– Det är en magisk Harry Pottervärld som har stått tom i 40 år och där tiden har stannat. Fönstrena är inte putsade på över hundra år och till och med kaffekopparna stod kvar på borden, berättar Lotta om sitt första möte med huset.

Kulturhus för unga. Trafiken dundrar förbi i en tät ström framför den pampiga byggnaden som till hösten kommer att slå upp portarna till Palatset. Husets entré kommer att vara på baksidan av huset. FOTO: Helén Andersson

Både Moni och Lotta har ett förflutet i produktionsbolaget Zingofilm och det var så de för några år sedan lade märke till hur mycket bra barnfilmer det finns som aldrig visas på svenska biografier. De bestämde sig för att starta en egen biograf med egen distribution. Ganska snart förstod de hur svårt det var att locka besökare till en biograf med smalare film och började fundera på vad som krävs för att publiken ska hitta till dem, istället för tvärtom.

– Alla vi pratade med hade samma problem, utom Junibacken som satsade väldigt lite på marknadsföring, berättar Lotta. Så vi började fundera: Hur stort måste man tänka för att nå dit? Vi började helt enkelt googla på ”Lokal 3 500 kvadrat”, och en dag fick vi träff på en lokal på Riddarholmen.

De hade ingen aning vad som väntade dem när de åkte dit första gången, så när de öppnade dörrarna och mottogs av en magisk värld, blev de förälskade. Och medan de gick

runt växte så sakta idén om ett biopalats till en vision om ett kulturpalats för barn och ungdomar i hela Sverige.

– Vi blev slagna i huvudet av huset, säger Moni och tar sig för pannan. Det här huset måste vi ha! Kosta vad det kosta vill!

– Och det var inga 3 500 kvadrat. Det var 5 500, tillägger Lotta. Men det var ett hus som bara ville bli bebott av oss och jag tror att det är just det storslagna som har gjort att så många har velat satsa och att projektet nu blir verklighet.

Inflytande

Ganska snart skaffade sig arbetsgruppen en lokal i Gamla Stan, bara ett stenkast från Gamla riksarkivet, där Palatsets framtid och verksamhet planerades. Demokrati och delaktighet var redan från början viktigt och i Gamla Stan har man så sakta byggt upp en verksamhet med många konstformer och tillsammans med barnen utvecklat en arbetsmetod där alla beslut som kommer att påverka barnen är väl grundade och diskuterade av dem själva tillsammans med de vuxna.

– Vi vill ge barnen inflytande så att de tas på allvar och då måste både barn och vuxna få kunskap, ett språk och utbildning, säger Lotta. Från början trodde vi nog ändå som vuxen att vi vet bäst vad som är kvalitet och vad som fungerar. Men det är precis tvärtom, barn är mycket mer kritiska än vi vuxna.

– Alla säger att man jobbar med barn och med referensgrupper, tillägger Moni. Men det är skillnad när det är på riktigt och de ser att det blir resultat när de är med och påverkar broschyren eller är med och bestämmer biosalongens utseende. Det handlar om demokrati och ibland kan någon annan ha en bättre idé, men att bli sedd och hörd och att i princip vara likvärdig med oss vuxna är grunden i vårt arbete. Det här tillsammans-tänket har blivit en slags modell som jag tror kommer att sprida sig.

Varje vuxen på Palatset har också ett barn som mentor och det har till och med skrivits en konkret handbok för de vuxna som ska jobba med barnen.

Magisk värld. Palatset ska vara inflyttningsklart till hösten och i början kommer verksamheten att fokusera på helger och familjer med barn och vuxna. FOTO: Alexandru Babos, SFV.

– Alla som börjar jobba på Palatset måste gå en glasögonkurs. En kurs i hur man bemöter barn, i genusfrågor, i vardagsrasism, i hbt-frågor, ja en massa saker, säger Lotta. Det är också viktigt att de vuxna förstår att de är på Palatset som inspiratörer och inte för sitt eget skapandes skull.

Bokarna

I väntan på att kunna flytta in i Palatset har Moni startat Bokarna, ett litteraturprojekt där barn och vuxna tillsammans har utformat hur litteraturavdelningen på Palatset ska se ut och fungera. Och det kommer inte att bli ett traditionellt bibliotek, utan ett bibliotek att inspireras i, ett bibliotek som kommer att fyllas med de senaste, bästa böckerna och ett bibliotek att vara kreativ i utan krav.

– I biblioteket kan man binda ihop litteraturen med musiken eller filmen eller teatern eller med något annat, säger Moni. Här kommer vi att lyfta fram litteratur efter husets aktuella tema och här kommer det att

vara författarbесök på barnens villkor. Och om man pratar läsfrämjande kan ju Håkan Hellström vara lika mycket läsfrämjande som en författare. Man kommer inte heller att kunna låna hem böcker från Palatsets bibliotek utan man får sitta här och bläddra eller läsa. Biblioteket blir husets nav helt enkelt, konstaterar hon.

Sponsring

I Palatsets affärsidé kan man läsa att man genom ett långsiktigt stöd från offentliga finansierare hoppas på en stabil grund att bygga på, och genom ett långsiktigt samarbete med näringslivet stärka förutsättningarna för en hållbar utveckling. Många kritiska röster har höjts mot finansieringen av Palatset där just en mix av miljoner från näringslivet och stöd från det offentliga skapar förutsättningar för verksamheten. Men varken Lotta eller Moni tvekar och hela Palatset har verksamhetsanpassats med hjälp av näringslivet.

Initiativtagare. Gamla riksarkivet blir perfekt som ett barnkulturpalats, konstaterar Lotta Nilsson och Moni Nilsson. FOTO: Helén Andersson.

– Vi har jobbat med näringslivet förut så vi är inte rädda för det och vi vill ju bara tillföra nya pengar till barnkulturen. Dessutom har vi en otroligt noggrann policy för hur och med vilka vi ska samarbeta, säger Lotta.

– Det finns så mycket förutfattade meningar i hela kulturvärlden, tillägger Moni. De offentliga pengarna detaljstyr medan näringslivets pengar är helt fria. De har aldrig hittills lagt sig i verksamheten och eftersom

det inte finns några offentliga pengar så hade alternativet varit att inte starta någon verksamhet alls.

Både Moni och Lotta nekar till att det finns några som helst motkrav från näringslivet och skrattar när jag frågar om de ska ha företagsloggor på väggarna.

– Den typen av sponsring är gammalmodig och tillhör sporten och inte vad vi vill ha ut av ett samarbete, ler Lotta. Vi ska kunna genomföra våra visioner och företaget ska få

ut något av samarbetet. Och då gäller det ju att vi har samma värdegrund och har samma vision om att göra samhället bättre för våra besökare, för barnen.

– Dessutom lär sig barnen otroligt mycket när de undersöker företagen i sömmarna, tillägger Moni. För barnen ställer stora krav på att företagen bland annat ska jobba rättvist och miljövänligt och en bärande idé är att vi jobbar med återvinning av allt från möbler till idéer och verksamhet.

Inträde

Det kommer att finnas olika anledningar att besöka Palatset, men det kommer inte att vara gratis. Varje heldagsbesök kommer att kosta 120 kronor och då har man tillgång till Palatsets alla aktiviteter. Palatset är en icke vinstdrivande organisation och både Lotta och Moni hoppas att på sikt kunna sänka priserna.

– Det vore underbart, säger Lotta. Och kommer det tillräckligt med besökare kan det bli möjligt, men det bästa vore förstås om all kultur för barn kunde vara gratis.■

Läs mer om Palatsets verksamhet och Gamla riksarkivet på www.palatset.se

Skaffa dig koll på nya Statens medieråd

Statens medieråd är en liten myndighet med en stor uppgift. För att göra närmare två miljoner svenskar under 18 år till medvetna medieanvändare behöver de hjälp. Därför satsar man på att nå de vuxna i barnens och ungdomarnas närhet – föräldrar, pedagoger och bibliotekarier.

Statens medieråd bildades 1 januari, samtidigt som tidigare Medierådet och Statens biografbyrå lades ner.

Begreppet mediekunnighet är centralt i den nya myndighetens verksamhet, och man vill bli ett nav för forskning och information kring barns och ungas mediekonsumtion.

SPEL ELLER INTE? DET ÄR FRÅGAN

På Tidaholms bibliotek står folk i alla åldrar i kö för att låna spel. Det är barnspel, vuxenspel, spel till datorn och spel till olika tv-spelskonsoler. För biblioteksassistenten Johan Sahlberg är det en självklarhet att spel finns till utlån.

– Jag kan inte komma på en enda anledning till varför biblioteken inte ska låna ut spel.

Text och bild: Helén Andersson

Det är sen eftermiddag och det är trångt runt utlåningsdisken på Tidaholms bibliotek. De flesta väntar på att dörrarna till den stora samlingshallen ska öppnas där biblioteket arrangerar en spelkväll med fokus på brädspel. Många av dem som väntar passar på att kolla vad som finns i den fristående hyllan med spel och film, och några av de lite yngre ungdomarna fingrar längtansfullt på tv-spel tydligt märkta med en stor röd tejpbit med texten "åldersgräns 18 år".

– Egentligen är åldersgränsen inte lagbunden som den är när det handlar om film. I spelvärlden är 18 år en rekommenderad ålder men för oss handlar det om moral att vara tydlig med åldersgränserna, säger Johan.

Bara fördelar. Johan Sahlberg tycker att fler bibliotek ska satsa på TV-spel och kan inte komma på en enda anledning till varför man inte ska göra det.

Censur

Johan Sahlberg är datateknikern som ung och arbetslös halkade in på biblioteket och blev kvar. Med sig hade han bland annat sitt stora intresse av spel och i början av 2000-talet började Tidaholms bibliotek att ha barnspel och kunskapsspel i form av pc-spel till utlån. Några år senare tog man ett steg till och började också köpa in tv-spel.

– Jag vet ju hur många det är som spelar så jag kunde inte tänka mig att det inte skulle fungera. Dessutom var det inget bibliotek i närheten som hade spel till utlån så vi tänkte att det skulle bli häftigt, ler Johan och minns hur premiären under sportlovsveckan 2007 blev succé.

– Vi arrangerade en tävling i bilspel på en stor bildskärm och det kom hur många ungar som helst. Dagen efter när vi öppnade utlånen av spel var det kö och folk i alla åldrar hängde på låset för att komma in och låna.

Trots att alla på biblioteket var positiva, diskuterades en del gällande vilka spel biblioteket skulle ha och från början var alla överens om att det inte skulle finnas några våldsamma spel till utlån. Men ju mer de läste på om spel, och ju mer de pratade med andra bibliotek som redan hade spel, desto mer övertygade blev de om att de inte skulle censurera.

– Våra låntagare är mellan 12 och 50 år och det är en stor grupp som vill ha de spel det är 18-årsgräns på. Det är ju samma sak som med böcker eller film, det finns ju våldsamma sådana också och det kan ju bero på olika saker varför det är 18-årsgräns. Hade vi censurerat för att det förekommer blod i spelen hade vi fått censurera mycket.

Egentligen tycker Johan att biblioteket ska ha alla spel till utlån, men tycker samtidigt att biblioteket har ett ansvar och han har tagit till sig av debatten om hur våldsamma spel påverkar.

– Det finns ju en djungel av spel och biblioteket behöver ju inte köpa in de värsta GTA-spelen, men jag tycker ändå att spel ger mer än de förstör. Visst, om en person inte är psykiskt stabil kanske vissa spel kan

FAKTA

Tv-spel är en typ av datorspel där en konsol kopplas till en tv. Exempel på spelkonsoler är Wii från Nintendo, X-box 360 från Microsoft och Playstation 3 från Sony Computer.

Brädspel, eller sällskapsspel, är alla former av spel som spelas på en spelplan och som avgörs genom slumpen och/eller genom strategiska och taktiska val.

GTA, Grand Theft Auto, är en spelseerie om det moderna gangsterlivet där vapen, pengar och bilar spelar en stor roll. En speciell sak som gjort spelet populärt är att alla spel i serien har simulerade radiostationer som spelar autentisk, tidstypisk musik. GTA-spelen har kritiserats för sitt våldsamma innehåll.

Spelbiblioteket är en blogg om att arbeta med tv- och datorspel på bibliotek.
<http://spelbiblioteket.wordpress.com>

locka fram något, det är svårt att veta. Men man får inte glömma att de flesta förstår att det är ett spel och som vuxen förstår man att inte förknippa det med verkligheten.

Sällskapsspel. Avancerade strategispel är populärt och ställer stora krav på utövarens inlevelseförmåga.

Utvecklande

Alla spel handlar inte om den undre världens våldsamma problemlösningar. Många spel är rena pusselspel där hjärnan får sig en rejäl träningsdos. En del spel idag påminner också mycket om en bok med en handling och ett berättande där du själv är med och bygger upp ett scenario och påverkar vad som händer.

– För mig kan ett spel nästan vara som att läsa en bok, säger Johan. Jag sätter mig in i andra världar och det blir som en interaktiv film. Det handlar mycket om problemlösningar och ett sådant spel kan var väldigt utvecklande. Spel handlar inte längre om att bara flytta runt små runda grejer. Det har hänt lite på vägen och det finns oändliga möjligheter.

Det är Johan som ansvarar för inköp av spel och mycket sker efter förfrågan från låntagare. BTJ:s spelsida är också till viss hjälp och Johan ser till att ha variation och koll på spelen.

– Man vill ju inte köpa spel som får dåliga betyg, men det är ju inte bara min smak som ska gälla och precis som med andra media får jag köpa in lite av varje.

En viktig källa för Johan är bloggen Spelbiblioteket där han kan dela sina erfarenheter av spel med andra. Den senaste diskussionen har handlat om böcker som blir spel och där allt inte blir så bra. Johan tror att det kommer att bli mer spel där litterära klassiker ligger till grund.

– Många gamla skräckberättelser har inspirerat speltillverkare och efter vampyrgen-

ren är den gamla skräckromantiken på väg in i spelvärlden.

Brädspel

Medan Johan och jag pratar öppnas dörrarna till salen med alla brädspel och deltagarna flockas runt bordet där spelen finns upp-lagda. Jag och Johan följer med in och jag kan snabbt konstatera att det handlar om helt andra spel än Monopol och Fia med knuff.

– Det här är mycket mer avancerade spel, mycket engelska spel och mer annorlunda spel som folk inte spelar så mycket, förklarar Johan och berättar att det är andra gången biblioteket arrangerar en kväll med brädspel och att det började när Tidaholms bibliotek tillsammans med bibliotek i Norge och Dan-

mark förra hösten deltog i en nordisk spel-dag. En dag där biblioteket i Tidaholm hade som ambition att förutom att spela tv-spel väcka det här med brädspel till liv igen.

– Det är i stort sett samma människor som lånar och spelar tv-spel som också är intresserade av den här typen av brädspel och vi vill gärna väcka det här med gemenskapen runt ett brädspel till liv igen. Hur kul det faktiskt är och att det finns så många spel som folk inte brukar spela.

Ungdomarnas värld

Johan menar att det är jättestort med spel i vårt samhälle och att biblioteket i Tidaholm genom spelen har fått nya besökare i alla åld-

rar. Att utlån av spel skulle innebära problem med stökiga ungdomar håller han inte med om och han har ett enkelt recept.

– Det gäller att vara tydlig från början och engagera sig. Jag tycker verkligen att fler bibliotek borde överväga att erbjuda spel. Det är så pass stort i ungdomarnas värld att om det fanns spel på biblioteken skulle de uppskatta det och dessutom upptäcka biblioteket. Att spela spel är ett sätt att sätta sig in i andra världar, precis som att läsa böcker och det vill vi ju att de ska göra.

Här är vi i alla fall övertygade om att vi gjorde rätt när vi satsade på spel. ■

De tio mest utlånade spelen 2011 på Tidaholms bibliotek:

1. Need for Speed – Hot Pursuit
2. Fallout – New Vegas
3. Half-Life 2 – The Orange Box
4. Trackmania
5. Mafia
6. Disney & Pixar – Cars
7. LEGO Batman
8. FIFA 10
9. Uncharted 2 – Among Thieves
10. Hugo – Magi i Trollskogen

Avhandlat om spel

Forskaren Jana Rambusch påstår i sin forskning att dataspel är mycket mer än ett tidsfördriv och att det inte alls är isolerande. Tvärtom. Dataspelande är kunskapsutvecklande och sker i samspel med andra.

Läs hennes reflektioner på
framsidan.net.

Konsten att kommunicera över klyftan

Som vuxen ska man ju veta mest. Inte konstigt då att det kan kännas jobbigt att en yngre generation behärskar en hel värld som man själv knappt förstår sig på. Men dåligt uppdaterade teknikkunskaper är ingen ursäkt.

– Vuxna har en skyldighet att sätta sig in i ungdomars vardag på nätet, säger Johnny Lindqvist, expert på ungdomskommunikation.

Text: Tove Eriksson

Johnny Lindqvist är 33 år gammal och när han gick på högskolan så var det Pressbyrån i Hökarängen som gällde.

– Jag kunde hänga där flera timmar per dag. Mina föräldrar förstod inte vad jag gjorde där, det var kallt och verkade trist. Men alla mina kompisar var ju där. Förstår man det så kan man också förstå att ungdomar idag hänger flera timmar på Bilddagboken. Det är 1,4 miljoner andra människor i deras ålder där, säger Johnny Lindqvist krasst.

Förstå ungdomars nätvardag

Johnny Lindqvist är ofta ute och föreläser för bland annat lärare och föräldrar. Det han märker är att det finns en utbredd negativ bild av vad ungdomar gör på nätet, att det är utlämnande och riskabelt för dem att vistas där.

– Jag blir ofta ombedd att hålla föreläsningar om mobbning eller sexuella kränkningar på nätet, med det gör jag inte. Ska vi grotta ner oss i det och titta på otäcka bilder så blir ni bara frustrerade och det vinner vi inget på, säger jag då. Dessutom är det väldigt få som drabbas.

Johnny vill hellre berätta om ungdomars vardag på nätet och lägga vikten på det positiva. Han försöker hitta paralleller som gör att de som inte vuxit upp med internet kan förstå varför många ungdomar tillbringar så

Johnny Lindqvist

Jobbar på reklambyrå Dist

Expertbloggare på Surfa Lugnt, en nätverksorganisation som arbetar för ökad trygghet och säkerhet på nätet. Bakom Surfa Lugnt står flera svenska myndigheter, företag och ideella organisationer i samverkan.

Skriver och föreläser åt Ungdomsstyrelsen och Statens medieråd om bland annat integritet, sexuell exploatering och kränkningar på nätet.

Har tidigare jobbat inom anti-mobbningsorganisationen Friends.

mycket tid uppkopplade. Som till exempel att ungdomar idag inte sitter och bläddrar sönder skolkatalogen när den kommer, de kollar upp folk på Facebook istället. De har aldrig haft ett fotoalbum, istället har de alla sina bilder på nätet där det är lätt att dela med sig av dem. De träffar sina vänner där, de spelar spel, pratar om sina intressen, visar varandra roliga klipp – umgås helt enkelt. De hänger mer på Bilddagboken och Facebook än vid Pressbyrån i Hökarängen, helt enkelt.

– I nätvardagen hittar vi all kunskap och all fakta som vi behöver för att förebygga mobbning och kränkningar på nätet, och för att möta dem som har blivit utsatta, säger Johnny Lindqvist.

Vuxen närvaro förebygger mobbning

Det handlar inte om att vuxna ska hänga över axeln på ungdomar när de surfar, kontrollera deras internetanvändande eller spionera på dem via sociala medier. Det handlar helt en-

Foto: Dist

Jag blir förbannad av att se vad som kan hända när de som ska jobba med ungdomar inte hänger med."

Johnny Lindqvist

kelt om att kunna prata med ungdomarna om deras vardag. Och nu är det ett faktum att en stor del av den vardagen finns på nätet.

– Jag blir förbannad av att se vad som kan hända när de som ska jobba med ungdomar inte hänger med, säger Johnny och tar upp det kända exemplet från Bjästa förra året, då en 14-årig flicka blev trakasserad på nätet efter en våldtäkt.

– Kränkningarna som skedde på skolan togs upp och hanterades av de vuxna, men på nätet kunde de fortsätta helt öppet i ett år till. Om de vuxna hade bemödat sig om att kolla vad ungdomarna gjorde på nätet så hade de hittat det och kunnat stoppa det. Hur man kan ha så dåliga kunskaper om den digitala världen att man lyckas undvika att ställa de relevanta frågorna till ungdomarna under ett års tid, det övergår mitt förstånd. Det Johnny rekommenderar är att man som vuxen lär sig hur de vanligaste ungdomssajterna fungerar, kanske genom att fråga någon av ungdomarna i sin närhet. Men framförallt uppmanar han till att ställa frågor. Rätt slags frågor. Istället för att oroligt fråga vilken sajt de har varit inne på, så kan man fråga vilka de har pratat med. Johnny förklarar återigen genom att dra en parallell till sina egna tonår, då han pratade mycket i telefon.

– När jag hade lagt på och kom ut från mitt rum, så frågade mina föräldrar vem jag hade pratat med. De frå-

gade inte vilket nummer jag hade slagit. Som vuxen kanske man ibland undrar vad man har att komma med, i denna värld av teknik och kommunikation som man inte riktigt förstår och som ibland till och med får en att känna sig lite dum. Klarar inte ungdomarna det där bäst själva?

– Nej, vi vuxna kommer med vuxenheten, all den erfarenhet vi har av livet. Om man skalar bort all teknik på internet, så är det ju människor, sociala kontakter och nätverk det handlar om. Och det kan vi. Där behövs vi. ■

Bilddagboken har sedan intervjun gjordes bytt namn till Dayviews.com

Johnny Lindqvists tips på läsning om unga och nätet:

- @ Ungas Integritet på nätet. En guide för föräldrar, pedagoger och andra viktiga vuxna. Finns på .SE, Stiftelsen för Internetinfrastrukturens webbplats: www.iis.se
- @ Ses Offline, metodmaterial om unga, sex och internet. www.ungdomsstyrelsen.se
- @ Ung Kommunikation, en gammal företeelse. Skrift från Rädda Barnen, www.rb.se
- @ Nätvandra, en instruktionsbok om hur man startar en bra nätvandringsorganisation. www.motala.se
- @ Se Mig, stor undersökning från ungdomsstyrelsen om unga, sex och internet. www.ungdomsstyrelsen.se

Fråga på stan

Det är viktigt att vuxna har koll på ungdomars nätvardag, säger Johnny Lindqvist. Framsidan frågade tre ungdomar om deras nätvanor och om hur det är att prata internet med vuxna. Har de någon koll?

Clara Holländer, 17 år:

Jag är på Facebook, läser mail, söker information och så läser jag en del kompisars bloggar. Mina föräldrar jobbar själva med datorer, så de har bra koll på internet och är insatta i vad vi ungdomar gör på nätet. De gör ungefär samma saker själva, även om de inte är lika aktiva kanske. Jag tror att de flesta vuxna har rätt bra koll, men det beror ju på person och hur gammal man är.

Erica Lidman, 17 år:

På internet kollar jag Facebook, kollar mailen, söker information och läser bloggar, mest modebloggar.

Mina föräldrar har rätt bra koll på vad jag gör på internet, det tror jag. De är där själva och kan rätt mycket. Om jag undrar något så kan jag fråga dem, fast jag frågar nog hellre kompisar. Men de som är äldre, som mina morföräldrar, de vet inte så mycket om internet. Många vuxna oroar sig för mobbing och så på internet för att de kanske har sett om det på tv. Det förekommer såklart, men jag har aldrig råkat ut för något.

Victor Billqvist, 17 år:

Jag chattar, är på Facebook och spelar en massa olika spel, mest rollspel. Mina föräldrar vet vad jag gör på internet. De förstår det mesta, men inte allt tror jag. Det spelar inte mig så stor roll om de vet vad jag gör eller inte. De har säkert oroat sig någon gång, men de har inget att oroa sig för. Jag tycker att många vuxna vet för lite om hur internet fungerar, oftast de som är 50+. Sen blir det bättre ju yngre de är. De har mycket fördomar och tror att det är pedofiler exakt överallt och att man blir lurad så fort man ska betala något över internet. Min pappa brukar säga nej när jag ber honom betala något över internet. Vuxna borde ha mer förståelse och plugga på lite innan de säger något.

Digitaliseringen i våra hjärnor

Än går det inte att ångra ett förflutet ord med ctrl+z eller googla efter förlagda nycklar. Men det går alldeles utmärkt att jobba utan arbetsplats och ha vänner som man aldrig har träffat på riktigt, vilket ju för hade låtit som rena galenskaperna. Internet har inte bara påverkat våra vanor, det förändrar också vårt sätt att tänka.

Text och bild: Tove Eriksson

De riktiga internetanalfabeterna torde med tiden bli färre och färre. Om spridningen fortsätter i samma takt som den gjort de senaste åren kommer alla svenskar att använda internet 2020, enligt rapporten Äldre svenskar och internet 2010 från Stiftelsen för internetinfrastruktur, .SE. Men fortfarande kan man nog tala om skillnader mellan dem, som med den amerikanske webbvisionären Marc Prenskys uttryck från 2001 kallas digital natives eller digitalt infödda, och dem som han kallar digitalt immigranter, vilket brukar översättas till digitala turister eller digitala invandrare. De infödda har vuxit upp med internet medan invandrarna har fått lära sig i vuxen ålder.

Sociala medier skiljelinje

Då, för tio år sedan, hävdade Prensky att gränsen mellan de två grupperna av människor gick vid 25 år. De som då var yngre än så kunde sägas vara digitalt infödda, alltså uppvuxna med internet. Idag är en del av dem 35 år. Men med tanke på att 43 procent av de svenska tvååringarna har använt dator, enligt förra årets siffror från Medierådet, så kan man nog tala om en ny och högre grad av digital inföddhet nu än för tio år sedan. Det vore en grov och felaktig förenkling att säga att alla ungdomar är vana internetanvändare och att alla användare över en viss ålder har sämre internetkunskaper. Så är det inte. Båda kategorierna finns representerade i alla åldersgrupper. Men de så kallade

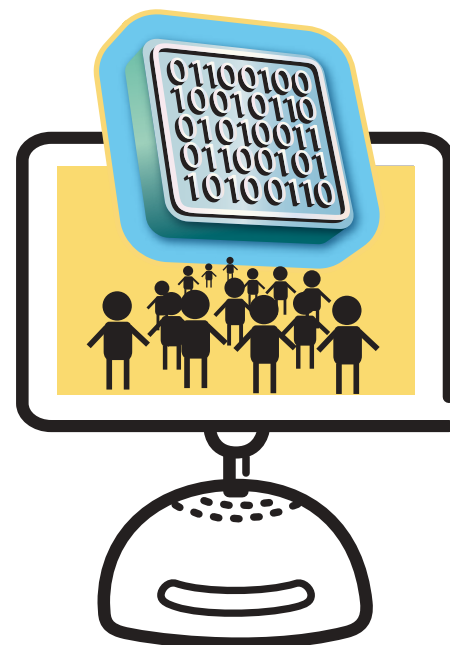
avancerade entusiasterna är nästan dubbelt så många bland internetanvändarna i åldern 16-35, som i åldern 56-85 år, enligt rapporten Äldre svenskar och internet 2010.

Dessutom är andelen internetanvändare avsevärt större bland de yngre. Ungefär 90 procent av 80- och 90-talisterna använder internet dagligen. Andelen minskar sedan för varje decennium och bland 40-talisterna är motsvarande siffra 54 procent och bland 30-talisterna 31 procent. Hur man använder internet varierar också. Informationsökning har vi alla gemensamt, medan bruket av sociala medier utgör den stora skiljelinjen mellan äldre och yngre internetanvändare. För de yngre är ett Facebook-konto nästan regel, medan en större andel äldre fortfarande håller sig till mail när det kommer till kommunikation.

Att lita på molnet

– Min pappa fick ett Facebook-konto i julklapp av mig. Jag fixade det utan att han visste om det. Support ingår, säger Moa Björnson. Hon är 26 år gammal, arbetar som processledare för hållbar stadsomvandling i Malmö och är utbildad inom ledarskap, innovation och entreprenörskap, så kallad kaospilot. Hon jobbar också med grafisk design, kommunikation och föreläser om digitalisering.

Hennes 63-åriga pappa hade varit nyfiken på Facebook ett tag, men behövde en knuff för att verkligen prova.

– Nu är han ganska aktiv och får nya vänner hela tiden. Han kom in och strålade en kväll och sa att det är så fascinerande, man vill ju bara gå in och kolla om det har hänt något hela tiden. Och precis så är det ju alla håller på.

Jag letade upp och kontaktade Moa via Facebook och det var så vi bokade intervjun. Precis innan vi sågs skickade Moa det sista meddelandet via Facebook i sin smartphone om en liten försening. Så hade det inte gått till för bara några år sedan och det hade kanske inte heller varit lika troligt om vi hade varit i exempelvis 60-årsåldern snarare än 26 respektive 31 år.

– Jag pratade med min äldre chef här-omdagen om vilket sätt han föredrar att bli kontaktad på, och det var per telefon. Själv skulle jag aldrig i första hand föreslå att någon kontaktade mig via telefon, för mig är mail standard, säger Moa Björnson.

Kanske är det så att vi som har använt internet hela eller större delen av våra liv känner oss trygga med en mailbox där allt som har sagts är sökbart, och tycker att telefonsamtal känns mer och mer onödiga, åtminstone i jobbsammanhang. Vi litar på att allt som vi gör via nätet finns i evigt förvar där, medan min 72-åriga pappa fortfarande skriver ut alla mail och sätter i en pärm. Yngre kollegor har helt pappersfria skrivbord, trygga i förvisningen att det mesta går att googla fram bara man minns något nyckelord, medan andra jobbar bäst med utskrifter på det fysiska skrivbordet.

Moa Björnson tror att det handlar mycket om hur man är van att hantera information och arbetsuppgifter. De som har växt upp med vanlig post, papperstidningar och ett mindre informationsflöde vill kunna hantera konkreta saker i en given ordning, en sak i taget.

Nu kommer informationen från alla håll hela tiden, allting finns i det så kallade molnet, och man måste själv skapa en struktur.

– Vi som har växt upp i brytningstiden och de som är äldre kan inte riktigt hantera det informationsflöde som internet innebär. Vi blir stressade för vi vet inte riktigt i vilken ordning vi ska hantera allt och tappar lätt tråden när vi blir distraherade.

Men Moa tror att de som är födda efter att internet kom på bred front har en helt annan förmåga att hantera mängden av information.

– De som har vuxit upp i molnet har inget att jämföra med. Min förhoppning är därför att de kommer att kunna hantera det på ett bättre sätt, navigera i molnet, säger Moa.

Sedan tillägger hon fundersamt:

– Då blir man kanske stressad av helt andra saker istället. Själv blir jag stressad av att ha ett brev att skicka iväg. Det kan ta tre veckor att fixa frimärke och lägga det på en brevlåda. Det känns som en otrolig barriär.

Närvarande. Moa Björnson gillar digitalisering och sociala medier, men inte när de leder till att människor tänker mer på hur de uppfattas utifrån än på vad de faktiskt upplever.

– Det är konstigt när man dokumenterar saker innan man har upplevt dem. I framtiden tror jag att det sker mer automatiskt – kanske att man checkas in och det tas bilder utan att man behöver göra en onaturlig paus för att göra det.

Diskussioner och hemligheter försvinner

Man hör ofta att tekniken bara är ett redskap och att det är vi som fyller den med dess innehåll, lika mänskligt som i den fysiska världen. Kommunikation, relationer och

kunskap är i grunden desamma online. Men kanske leder de nya vanorna i längden också till en reell förändring i sociala mönster, i tankar och attityder.

...internet har förändrat vårt sätt att se det fysiska varandet som ramen för arbete. När man kan organisera sig annorlunda öppnas kanske möjligheterna för att jobba och leva mer som man vill, mer lustbetonat.*

Moa Björnson

Vart har till exempel alla långa diskussioner om saker som "vad hon hette som spelade huvudrollen i Borta med vinden" eller "hur mycket Sverige vann över Ryssland med i fotbollsvm-matchen i Detroit 1994" tagit vägen? Numera får de ett abrupt slut när någon i sällskapet plockar fram sin smartphone och helt enkelt googlar fram det rätta svaret. Den utbredda användningen av sociala medier kan vara en bidragande orsak till att ungdomars syn på vad som är privat har förändrats. Enligt Datainspektionens rapport Unga och integritet 2011 har 15-18-åringar blivit mer liberala med vad de delar med sig av på nätet, trots att medvetenheten om integritetsfrågor på internet samtidigt har ökat jämfört med tidigare år. Nästan alla tillfrågade vet nu till exempel att Facebook äger de bilder som läggs upp där och att varje dator har ett nummer som går att identifiera när man surfar. Ändå är det fler som lägger upp bilder och klipp av sig själva och skriver kommentarer i eget namn istället för att vara anonyma. Toleransen för så kallad "kompiskoll", det vill säga att kolla upp bekanta på nätet och att själv bli kollad, har också ökat. Fler accepterar att andra lägger upp foton av dem utan att fråga om lov. Inför valet förra året blev det vanligt att dela med sig av sina politiska åsikter på sociala nätforum, främst bland ungdomar.

* För dig som inte redan visste eller har googlat: Det var Vivien Leigh som spelade rollen som Scarlett O'Hara i filmatiseringen av Borta med vinden från 1939 och Sverige vann över Ryssland med 3-1 i vsm-matchen 1994.

Ny syn på arbete

Moa Björnson tror att öppenheten på sociala medier samverkar med utvecklingen mot ett mer individualiserat samhälle.

– Vi måste paketera oss, visa vilka vi är, designa oss. Det låter kanske plastigt, men det är också ärligt. Via de sociala medierna säger vi "här är jag, det här står jag för". De yngre generationerna håller ingenting hemligt, som hur mycket man tjänar eller vad man röstar på.

Moa ser också ett samband med en förändrad syn på arbete, som är en följd av digitaliseringen. Kreativa och ofta unga människor skapar en ny sorts arbetsmarknad för digitala mångsysslare, som arbetar utan att vara bundna till en särskild arbetsgivare, plats eller ett traditionellt yrke. När man inte längre identifierar sig med en grupp så blir det viktigare att skapa sig en profil och visa vem man är genom att berätta om sig själv och sina åsikter.

Moa fick en tankeställare när hon tidigare jobbade med ett ungdomsprojekt i Åmåls kommun och inte hade någon fast arbetsplats.

– Jag satt på kaféer, biblioteket eller fritidsgårdar och jobbade. Plötsligt kunde någon komma in och så började vi prata och det blev ett helt annat flöde i arbetet. Då gick det upp för mig – det är ju så det är organiserat på nätet. Man är där andra människor är. Och man säger ju ofta att de bästa idéerna kommer i fikarummen. Varför inte alltid sitta i fikarummet då? Moa ser på sig själv och människor omkring sig hur uppdelningen i yrkesroll och privatperson försvinner, när uppkopplingen ger ständig möjlighet att jobba.

– Vi har en väldigt gammal inställning till arbete. Det är en plikt och en rättighet att arbeta. Men internet har förändrat vårt sätt att se det fysiska varandet som ramen för arbete. När man kan organisera sig annorlunda öppnas kanske möjligheterna för att jobba och leva mer som man vill, mer lustbetonat, säger Moa.

Hon tycker att det är viktigt att de äldre generationerna är öppna för ungdomars

kunskaper och idéer, på samma sätt som det är viktigt att de vana hjälper de ovana tillrätta i den digitaliserade tillvaron. Men att världen förändras, det får man helt enkelt acceptera.

– Man vill reglera och ha kontroll över saker, men det går inte. Det är bara att ge upp. Saker och ting kommer att bubbla och flyta, precis som de gör på internet, säger Moa Björnson.

Googla efter nycklarna

Moa har märkt hur det digitala tankesättet har letat sig in i hennes fysiska vardag, ibland på ganska lustiga sätt. När hon letade efter sina nycklar för ett tag sen, så var det Googles sökruta som dök upp i huvudet. Och när hon kom att tänka på en gammal kompis som hon inte hade hört av på länge så såg hon framför sig hur hon skrev in hans namn i Facebooksökrutan.

– Det är liksom det systemet man har för vänner, det blir ens referensram.

På samma sätt har hon kommit på sig själv med att försöka ta tillbaka saker hon har gjort i den fysiska världen genom att trycka datorns ångrakommando, ctrl+z eller kringla+z, i luften. Och ibland försöker hon förstora text i papperstidningar genom att dra upp den med fingrarna som på telefonens pekskärm.

– Ja, det händer mig hela tiden, säger Moa skrottande och visar på en text i en tidning på bordet, men bokstäverna förblir inte helt förvånande precis lika små som tidigare.

Det finns uppenbarligen gränser för hur långt in det digitala tar sig i vår fysiska verklighet. Man kan ha ett obegränsat antal människor man kallar vänner på Facebook och det finns också de som skapar djupa relationer via nätet med människor de aldrig har träffat, men Moa tror att riktig vänskap alltid kommer att vara något man bara delar med några få utvalda.

– Vi har kanske större kontaktnät nu och internet är bra för att upprätthålla relationer som man annars skulle tappa. Men vi behöver vår lilla flock. Den fysiska världen kommer ju aldrig att ersättas av den digitala, för den finns ju alltid. Vi finns. ■

3 frågor

Christer Nylander
Riksdagsledamot (fp) och vice ordförande
i Kulturutskottet

Christer Nylander Riksdagsledamot (fp) och vice ordförande i kulturutskottet

Vi hör ofta alarmerande rapporter om att alltför många ungdomar lämnar grund- och gymnasieskola utan godkända betyg. Vad händer med dessa ungdomar? Kan biblioteken göra något?

Sverige har hög ungdomsarbetslöshet om man jämför med andra länder. En huvudförklaring till detta är att så många lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg. Det är viktigt att satsa tidigt, men också att utvärdera tidigt så att man kan sätta in rätt hjälp. Allra viktigast är att se till så att unga människor lär sig läsa ordentligt så tidigt som möjligt. Här har skolan, skolbiblioteken och biblioteken en avgörande roll. Kan man inte läsa ordentligt får man väldigt svårt också i andra ämnen. Läsfrämjande arbete som förmår få unga människor att fångas av berättelser som både ger ökad läsförmåga och ökad kunskap på andra sätt är viktiga. Regeringen tillsätter nu, efter ett förslag från Folkpartiet, en bokutredning som ska studera hur läsfrämjande satsningar kan bli mer effektiva och lyckade.

En del forskning säger att framtidens kompetens inte bara består av grundkunskaper. Hur ser du på kulturens och bibliotekens roll i ett sådant sammanhang?

Kulturen handlar på många sätt om kunskap. Jag brukar säga att kulturpolitiken är en kunskapspolitik på ett bredare och mer grundläggande plan. Det är ofta skickliga konstnärer som ser nya fenomen först och som berättar om dem för oss andra. Kulturen kan också få oss att förstå saker och sammanhang som vi annars inte hade förstått. Litteraturen är en viktig del i detta, men också andra konstformer.

I vår globaliserade värld är det viktigt att skolan följer samhällsutvecklingen. Vilken funktion kommer skolbiblioteken att ha i en sådan utveckling?

Skolbiblioteken kommer att spela en allt viktigare roll. Det är därför vi nu skärper kraven i skollagen. Men för att ta vara på potentialen är det viktigt att biblioteken är väl utrustade vilket naturligtvis inkluderar kompetent personal. Det handlar om att det bör finnas både ett kvalificerat utbud av böcker och annan media. Det kan vara utbildad bibliotekarie, svensklärare et cetera.

– En ungdomsbok kan ju faktiskt läsas av vem som helst, säger Anna Nordenstam, docent i litteraturvetenskap i en artikel om ungdomslitteratur på framsidan.net.

Tillgänglighetsgranskning av sociala medier

Funka har nyligen publicerat en uppmärksam rapport där de på uppdrag av Post- och telestyrelsen har granskat hur sociala medier fungerar för personer med funktionsnedsättning. Granskningen är genomförd med tanke på att det blir allt vanligare att svenska myndigheter och kommuner kommunicerar med allmänheten via dessa medier. Granskningen har framförallt gjorts på de fem vanligaste sociala medierna Facebook, Twitter, YouTube, Flickr och Myspace, och enligt Funka kan ingen av de granskade tjänsterna rekommenderas ur ett tillgänglighetsperspektiv.

– Det är ett demokratiskt problem när myndigheter och kommuner oreflekterat använder sociala medier som enda kommunikationskanal och därmed utestänger användare med speciella behov, menar Susanna Laurin, vd på Funka. Det är inne att finnas på sociala medier och då slutar en del att tänka. Problemet uppstår om myndigheter slutar med information på andra vägar som till exempel på en egen webbplats.

Rapporten *Tillgänglighetsgranskning av Sociala medier* finns på www.funkanu.se.

Läs en längre artikel om rapporten på framsidan.net

Jury ska utse Sveriges första läsambassadör

Kulturrådet tog i februari initiativ till inrättande av en nationell läsambassadör för barn- och ungdomslitteratur. Föregångare finns bland annat i USA och England.

Det tvååriga hedersuppdraget ska innehas av en författare eller en illustratör som

ska driva debatt om läsning och litteratur för unga, ha en dialog med barn, lärare och bibliotekariéer och stödja läsfrämjande arbete.

Läsambassadören ska utses av en expertjury och Författarcentrum har fått i uppdrag att fungera som kansli för verksamheten.

Vem som blir Sveriges första läsambassadör kommer att avslöjas på bokmässan i Göteborg den 22 september.

Ökad fokus på litteraturen

I mars tillsatte regeringen en ny kommitté med uppdrag att lämna förslag på hur litteraturens ställning kan stärkas och att identifiera trender som kan påverka litteraturen i framtiden. Kommittén kommer att titta på olika områden där litteraturens ställning i skolan och bibliotekens roll för att främja läsning och spridning av kvalitetslitteratur är några. Målsättningen är bland annat att det ska leda till ett ökat läsande och ett rikare utbud av kvalitetslitteratur.

Gunnar Südow, konsulent litteratur på Kultur i Väst, är glad för regeringens initiativ och hoppas att biblioteken ska få en ökad medvetenhet om skönlitteratur och om inköp av litteratur.

– Jag är glad för att man tydligt talar om att det handlar om att höja litteraturens ställning, att man förordar ökad kvalitet och att man vill öka läsfrämjande insatser. Jag ser bara fördelar med uppdraget och vi på Kultur i Väst kommer att ha kontakt med utredarna under resans gång. Kultur i Väst kommer också att erbjuda studiedagar framöver och jag hoppas att biblioteken kommer att bli mer aktiva med att söka pengar för läsfrämjande projekt framledes.

Litteraturutredningens kommitté består av: ordförande Tomas Lidman, före detta riksbibliotekarie och riksarkivarie. Litteraturkritiker Annina Rabe, professor Martin Ingvar och programledaren och kritikern Johanna Koljonen har utsetts till ledamöter.

Nysatsning på kulturen

Kulturdepartementet har under våren lanserat Kulturbryggan, en försöksverksamhet som under två år ska satsa upp till 50 miljoner på nyskapande idéer inom kulturområdet. Kulturbryggan är en uppföljning till stiftelsen Framtidens kultur, vars medel kom från de gamla löntagarfonderna, och tanken är att Kulturbryggan ska fånga upp sådant som etablerade institutioner har missat eller inte haft resurser att stödja.

Verksamheten lanserar samtidigt bidragsformen startstöd som är ett stöd på omkring 100 000 kronor för att testa projektidéer som ännu är i sin linda, man introducerar en ny form av bedömning av projektansökningar och man har som ambition att ha korta handläggningstider och generösa öppettider.

Parallellt med försöksverksamheten ska man söka samarbete med andra finansiärer, bland annat för att bilda en framtida kulturfond. Den 31 mars 2012 ska en rapport ge förslag till en mer långsiktig verksamhetsform.

Läs mer: www.kulturbryggan.se

Bemötande på bibliotek

Bemötande på bibliotek är ett forum för de som är intresserade av bemötandefrågor inom framförallt biblioteksområdet. Det är Kungliga Biblioteket som efter sina utbildningar av handledare i kundpassat och situationsanpassat bemötande nu skapar en mötesplats för de som är intresserade att arbeta vidare med bemötandefrågor. Adressen är: <https://sites.google.com/site/bemotande>

Piffa till bibliotekskatalogen med Bokpuffen.se

Det kan vara svårt att döma en bok efter dess omslag. Men får man höra en kort uppläsning av de första sidorna i boken så är det lättare att bilda sig en uppfattning. Det läsfrämjande projektet Bokpuffen.se lägger varje vecka ut tre nya inläsningar, så kallade puffar, på webben. Man kan lyssna på inledningen av nytgivnen vuxen- och barnlitteratur samt klassiker, inlästa av bland andra bibliotekari-er, skådespelare och författare.

Nu tar projektet ytterligare ett steg och lanserar en teknisk lösning som hjälper andra att använda bokpuffarna, till exempel bibliotek eller bokbloggare.

– Biblioteken kan lägga in puffar till posterna i sina kataloger. Det innebär ett mer värde för låntagarna, som direkt kan lyssna på en puff för att få en uppfattning om en bok, säger Sara Sivre, projektkoordinator för Bokpuffen.se.

Mölnbalds stadsbibliotek är första bibliotek att prova de så kallade inbäddade bokpuffarna i sin katalog, med början nu i slutet av maj. Krister Andréason på Mölnbalds stadsbibliotek har utarbetat de tekniska förutsättningarna tillsammans med personal från Kultur i Väst, som driver Bokpuffen.se. Systemet är dock tillgängligt och kostnads-

fritt för alla som vill använda det, och man sätter enkelt igång med hjälp av en lathund i fem steg som kommer att finnas på både Bokpuffens och Mölnbalds biblioteks webbsidor.

– Det är en liten arbetsinsats för något som gör katalogen mycket mer attraktiv för låntagaren. Man låter boken tala för sig själv, bokstavligt talat, säger Sara Sivre.

Än så länge fungerar lösningen enbart för Arenabibliotek, men ska i framtiden också anpassas för alla bibliotekssystem.

Projektet Bokpuffen.se drivs med stöd av Statens kulturråd sedan 2007 och det finns idag cirka 500 inlästa bokpuffar. ■

Bokcirklar.se lyfter fram lokalt läsfrämjande

Lässajten Bokcirklar.se går in i en ny fas och satsar på att bli en dynamisk och inspirerande virtuell plattform för svenska biblioteks läsfrämjande arbete.

– Jag vet att det finns många bra satsningar ute på biblioteken, men de är lokala. Om vi kan samla allt som händer på Bokcirklar.se, så synliggör vi det även nationellt och stärker på så sätt bibliotekets roll som den naturliga mötesplatsen för läsare, säger Nina Frid, initiativtagare till Bokcirklar.se.

Under våren gör hon en kartläggning av lokala läsfrämjandesatsningar, som bokcirklar, bloggar och författareevenemang på biblioteken. Tanken är att Bokcirklar.se ska vara ett komplement till det som pågår på

biblioteket, till exempel att deltagarna i en fysisk bokcirkel även kan träffas virtuellt. Det kan också bli ett ställe där man samlar tips för att starta läsfrämjande satsningar på biblioteket.

– Jag hoppas att sidan kan bidra till att även de fysiska bokcirkelarna blir fler.

Nina Frid har under våren sökt frivilliga bland bibliotekspersonal i landet för att skapa en redaktion för Bokcirklar.se. Arbetet kan handla om allt från att sortera i det material som kommer in och skapa månadsteman till att göra författarintervjuer.

– Intresset är jättestort. Det är roligt, för då involverar vi fler bibliotek, säger hon.

Nina Frid startade Bokcirklar.se som ett

fritidsprojekt 2007, men sedan hösten 2010 är det läns- och regionbiblioteken som gemensamt driver sidan. Det innebär mer tid och resurser. Nina Frid arbetar idag halvtid med sidan.

– Det känns helt fantastiskt eftersom jag alltid har känt att det finns så mycket som man skulle kunna göra med sidan. Nu finns det möjlighet, säger hon. ■

Elin bloggar om sin bokglädje

Den där känslan av att hålla en efterlängtd och obladdrad bok i handen – den är så härlig att bokbloggaren Elin Schönfelder nästan inte kan beskriva den.

– Jag vet inte vad jag ska göra av all lycka, säger hon.

Text och bild: Tove Eriksson

Det strålar om Elin Schönfelder när hon pratar om böcker. Hon läser ungefär tre i veckan, men ännu fler när det är lugnare i skolan. Hon går i nian och det är många prov just nu. Hon kommer precis från ett matteprov, men verkar inte särskilt trött för det. Med sin stora väska över axeln beställer hon en latte och en kanelbulle och slår sig ner i en röd fåtölj vid fönstret på kaféet vid Frölunda torg i Göteborg.

– Det är svårt att beskriva vad det är jag tycker så mycket om med läsningen. Jag har alltid läst, det är en del av mig. Man blir lycklig av böcker.

När Elin var i femårsåldern köpte hennes mormor, som arbetade som bibliotekarie, den första Harry Potter-boken till henne. Elin minns fortfarande känslan hon fick när hennes föräldrar läste boken för henne.

– Jag blev helt tagen. De läste de första tre delarna för mig. Sen gick det inte tillräckligt fort, så jag läste de andra själv, berättar hon.

Än idag rankar Elin Harry Potter-böckerna som sin största läsoplevelse, även om hon har hunnit få många fler. Hon tycker att det finns väldigt mycket bra böcker för tonåringar och gillar särskilt författarna Sonya Hartnett och Michelle Magorian.

– Den senaste boken jag läste av Sonya Hartnett var Fjäril. Hennes böcker är väldigt hemska, men samtidigt väldigt viktiga. Hon är inte sån att hon struntar i att skriva om det som är hemska för att det är tonårsböcker.

Men det blir inte jobbigt att läsa för det är så bra skrivet.

Michelle Magorian, som bland annat har skrivit Godnatt, mister Tom, skriver mysiga och fina böcker som man blir glad av.

När man läser så mycket som Elin, och tycker att det är så härligt, så vill man såklart prata mycket om böcker också. Men alla tycker inte att det är lika kul.

– En del i omgivningen kan bli trötta när man bara pratar om böcker. Samtidigt så vill jag ju tipsa om böcker, få andra att läsa, dela läsglädjen, säger Elin.

Det var en av anledningarna till att hon startade bloggen Tonårsboken tillsammans med sin kompis Klara Håkansson för tre år sedan. Här bloggar de om sina läsoplevelser, skriver recensioner, boktips och gör intervjuer med författare.

– Jag har läst andra bokbloggar sedan jag var 12, så det kändes naturligt att starta en egen. Jag visste precis hur jag ville att den skulle se ut eftersom jag är intresserad av färg och form. Och så har jag alltid haft starka åsikter om böcker, så det var roligt att börja skriva recensioner.

Elin lägger ett par timmar om dagen på bloggen, förutom tiden hon lägger på att läsa.

– Jag är stolt över att jag har ett eget intresse som jag står för. Mina närmaste vänner tycker att det är coolt, men mina klasskompisar förstår nog inte alls det här med

Elin Schönfelder om...

tonårsböcker: Det finns så mycket bra tonårsböcker. Ungdomsromanen har växt. Det är fler vuxna som läser tonårsböcker nu och det gör att genren har fått högre status, vilket är roligt.

nätet: Jag är nog ingen typisk tonåring för jag läser inga modebloggar. Jag läser mest andra bokbloggar och allt som har med böcker att göra. Några sajter jag gillar är collaget.blogspot.com och boktipset.se.

författare: De är viktiga – det är ju de som skriver! Redan när jag var liten så sa min mormor att det var viktigt att komma ihåg författarens namn, så jag har alltid varit medveten om vem jag har läst. Det är roligt att läsa författarintervjuer och få reda på saker som vilka författare som har inspirerat dem. Då kan man gå vidare och läsa dem också.

böcker att längta efter i den kommande utgivningen:

- Mitt perfekta liv av Sarah Dessen
- När jag lät dig gå av Gayle Forman
- Fifteen Love av Peter Barlach
- Forever av Maggie Stiefvater (på engelska)

FAKTA

Ålder: 16 år

Bor: Önnered i Göteborg

Gör: Bloggar om böcker på Tonårsboken

Familj: Mamma Anna, pappa Niclas, lillebror Carl, 13 år. "Han läser inte alls. Men som jag är med böcker är han med spel, programmerar och så"

Intressen: Läsa, arbeta med bloggen, spela piano, måla och rita, resa "jag reser ganska ofta till släkt i Spanien och Hongkong".

Analog dagbok för funderingar. Förut skrev bloggaren Elin Schönfelder mycket poesi, och ibland noveller. Nu tar skolan och bloggen mycket tid och det blir inte så mycket annat, bara kortare texter och så dagbok. – Där skriver jag ner saker jag funderar över, säger hon.

bloggen. Det är många som aldrig läser. Det kan ju vara lite töntigt med böcker, men det är den stämpeln som vi försöker få bort med bloggen. Den är för alla – tjejer, killar, ishockeyspelare, dansare... Ja, alla.

Bloggen är populär och Elin och Klara har kontakt med alla de stora ungdomsförlagen, som skickar recensionsexemplar av sina böcker. Men de vill inte ha annonser på sin blogg, även om det hade inneburit att de kunde tjäna pengar på den.

– Nej, det känns fel med reklam. Det är ju reklam överallt. Bloggen är ju mest för att det är kul, det är det som är huvudsaken.

När det var dags att prao i skolan, så åkte Elin och Klara till Stockholm och tillbringade en vecka på förlaget Bonnier Carlsen.

– Jag vill jobba med böcker i framtiden och gärna på ett förlag. Det har varit en dröm att bli författare, men det vågar jag väl inte riktigt tänka på. Och kanske bibliotekarie sen, säger Elin.

Hon funderar också mycket på bloggans framtid.

– Vi har haft som mål med bloggen att förlagen ska lyssna på vad vi ungdomar säger, det är ju vi som är deras målgrupp. Det är viktigt att det är tonåringar som skriver och jag är ju inte tonåring för evigt. Antingen får jag fortsätta driva bloggen och låta någon annan skriva, eller så får jag blogga om vuxenböcker istället! ■

I Mariestad provar biblioteket det kollektiva berättandet för att fånga in unga människor. Läs om projektet Kollektivt berättande i kvadrat, Kb3, på **framsidan.net**.

Om jag hade ett bibliotek...

Vår krönikör i det här numret heter Johanna Svalbacke och bor i Trollhättan. Johanna är 18 år gammal och går andra året på teaterprogrammet i Uddevalla. Förra året vann hon Göteborgsoperans manustävling för unga och hennes pjäs Lova och Sam spelades på operans lilla scen under vintern som gick. Här skriver hon om magin i böckernas värld och om sitt drömbibliotek.

Ibland kunde jag bli uttråkad av verkligheten. Den vardagliga, konkreta och synnerligen påträngande verkligheten. Den skulle för alltid finnas, med lusten och ledan, mörkret och ljuset. Jag var blottad mot den. Verkligheten skulle aldrig censureras, inget ögonblick skulle hoppas över. Verkligheten skulle heller aldrig förskönas eller förringas. Mitt liv och min verklighet, det var den absoluta sanningen och det skrämde mig en aning. Jag undrade, är min verklighet kul nog?

Kanske var det därför jag sökte mig till det otroliga och påhittade. Jag flydde till historien, framtiden och världar som aldrig skulle finnas. Jag lämnade nuet eftersom jag älskade berättelserna. Jag blev en så kallad drömmare. Pappa log och kallade mig distra. I biblioteket kunde jag välja och vraka mellan andra verkligheter, liv som tycktes häftigare än mitt eget. Jag läste om hänförande strapatser och äventyr där de goda segrade. Deras världar var perfekta. Jag var salig.

Jag älskar fortfarande berättelserna, hur de kan trollbinda mig. Kanske är jag på verklighetsflykt än idag. Kanske är jag en smitare, på rymmen ifrån det vanliga livet, på flykt ifrån mig själv? Ibland försöker jag inbilla mig att jag har mognat. Att jag numera har fokus på det väsentliga. Men ändå fortsätter jag att glömma paraplyer. Och busskort och vantar och utvecklingssamtal.

Det är märkligt att det skrivna kan föra oss vart som helst. Att bokstäver på papper kan förändra så mycket, göra skillnad.

Jag vill tro att det är någonting magiskt med det. Böcker. Om du tillåter dem och om du vågar, då kan de föra dig med sig, inåt och bort, mot djupet.

Fast det är inte enkelt att läsa en bok. Att verkligen läsa en bok, på riktigt. Att slukas av den. Jag kunde det när jag var barn. Idag försöker jag, och ibland när jag är lugn och samlad, då händer det. Boken sprakar i mina händer. Det är ganska fantastiskt. Magiskt på något vis.

Att kunna läsa är att kunna släppa verkligheten. Att kunna rikta sin empati och sitt medvetande mot något som faktiskt inte är väsentligt. Något som inte är ens eget. Att ge det tid och betydelse. Ofta skyller vi på boken om vi inte kan koncentrera oss. För det är bokens uppgift att beröra. Vi vill bli fångade. Snälla fånga oss! Berör oss! Upprör oss!

Vi ställer höga krav på pappret med bokstäverna egentligen. Men kanske är det inte i texten som magin sitter? Kanske är det i oss själva.

Om jag blir en gumma, då ska jag ha ett eget bibliotek. Det skulle vara en bokskatt med böcker som jag avverkat och älskat under hela långa loppet. Där skulle jag bevara människans vackraste ord. Och de fulaste. Och de banala och de spektakulära och de tråkiga. Och orden som ingen förstår. Alla ord och människor skulle vara välkomna till mitt bibliotek. Tillsammans skulle vi älska böckerna och magin inom oss.

FOTO: Catarina Svalbacke

Självklart skulle det finnas hemliga lönngångar i mitt bibliotek. Och det skulle finnas branta trappor och långa stegar, för mina bokhyllor skulle vara höga. Mitt bibliotek skulle vara öppet dygnet runt. På näterna skulle besökarna få låna pannlampa.

Här skulle det finnas berättelser om livet och verkligheten och om världar som aldrig någonsin funnits. Mitt bibliotek skulle vara verkligt och överkligt på samma gång. En plats med många världar. Ett vägskäl mot sagorna. Vem vet, kanske skulle mitt bibliotek endast förbli ett fantasi-verk. Ett blomstrande påhitt, ännu ett drömmeri. Eller så blir det högst existerande. Med dammet och räkningarna och den sprudlande sanningen.

Båda varianterna låter finemang. Jag skulle vara skrynklig och lycklig. ■

Är vi på rätt väg?

Framsidan är en del av Kultur i Västs publicistiska verksamhet. För att kunna utveckla tidningen och göra den till en självklar källa för inspiration och kunskap, vill vi gärna veta vad du tycker.

Gå in på www.framsidan.net och svara på några frågor. Din medverkan hjälper oss att hitta vägen till en bättre läsupplevelse.

Tack på förhand!

Vi på Framsidan